

SCHAAP ZONDER HERDER
voorbij kerk en bhagwan

uitgeverij **De Morgenster**

Colofon

olke van der meer **schaap zonder herder**

redactie **anneke munnik**

tekeningen **henry moore**

boekverzorging **dick n. letema**

letter **trinité**

papier **promail 90 grams**

© 2016 olke van der meer

isbn 9789077944103

uitgeverij **de morgenster** 2016

schaap zonder herder

voorbij kerk en bhagwan

Olke van der Meer

INHOUD

6	VOORWOORD
8	GENESIS
12	AAD EN EEFJE
29	NOACH
42	ABRAHAM
51	OVER ONSCHULD
59	DE TIMMERMANSZOOM
76	HET GOEDE HERDERINNETJE
91	DE VRIJE HERDER
106	DE MYTHE VOORBIJ
119	DE DUIVEL
132	INTERMEZZO IN DE INTERCITY
142	ZORGGROEP AVONDROOD
157	HET NIEUWE JERUZALEM
171	OVERGAVE
182	OPENBARING
188	AMEN
192	NAGEKOMEN BERICHT

VOORWOORD

Er zijn in de wereld heel wat schapen zonder herder. In tegenstelling tot wat de kudde wel eens denkt, zijn dat geen zwarte schapen, of verloren schapen. Het is meer zo, dat er ooit een schaap was dat een herder in zichzelf ontdekte en dat schaap ‘ging over de dam’. En u weet het, als er één schaap...

Nu zou het kunnen lijken alsof zo’n schaap dan helemaal alleen staat: al zijn vrienden kwijt, en zijn familie. Maar dat is maar schijn want als herderlozen elkaar tegenkomen, herkennen ze elkaar van binnenuit, al komen ze uit alle windstreken. Het is net je familie! Het lijkt wel magnetisme en misschien is het dat ook wel. Zo’n familie is als zodanig niet voor de buitenwereld te herkennen, maar dat is niet erg. Voor een herderloos schaap is het een openbaring.

Olke van der Meer is een van deze herderloze schapen. Hij is de kudde waarin hij was geplaatst, ontgroeid en toen eerst gaan wonen bij een groep waar de sfeer totaal anders was. Dat was ook een soort kudde, maar wel van een heel ander soort, geleid door een schapenfluisteraar. Dankbaar voor de leerzame tijd daar, vond dit schaap zijn weg, verder en steeds verder. Langs deze weg ontmoet hij andere herderlozen, soms in persoon, maar het kan ook via dit boek. Hij wil zijn

medeschapen moed inspreken en laten zien hoe fantastisch het herderloze leven kan zijn. Daarbij staat de onschuld voorop, als voorwaarde voor dat nieuwe leven. Bij Olke gaat dat gepaard met een groot gevoel voor humor. Wijsheid met een glimlach van oor tot oor.

Wel zijn wij verplicht om te waarschuwen, met een Bijbeltekst in de hand: ‘Pas op voor valse profeten. Ze komen naar je toe in de gedaante van schapen, maar in werkelijkheid zijn het roofzuchtige wolven.’ *Mattheus 7:15*

Dat hoort er natuurlijk ook bij, herderloos is niet hetzelfde als hersenloos. Blijf een wakker, bewust schaap, waarde lezer, vind in dit boek niet een nieuwe herder maar een medeschaap. Wat hij blaas, hoeft u niet na te blaten, dat was nooit de bedoeling. En al zijn wij nog zo overtuigd van Olkes onschuld – anders zou dit boek er echt niet zijn geweest – toch kan het geen kwaad om zijn woorden zorgvuldig te herkauwen, zoals dat trouwens voor alle andere woorden in de wereld ook geldt. Van klakkeloos slikken word je niets wijzer.

Zijn wij de schrijver nou ontrouw met deze waarschuwing? Geenszins. Wij zijn slechts trouw aan de waarheid, die elk vraagteken kan weerstaan. Op deze basis zeggen wij: lezer, zet uw gelaat in de glimlachstand en geniet van dit heerlijke, spontane boek. Laat u door niets weerhouden. Schateren mag, en diep nadenken ook. Bedenk, in Olkes moerstaal: ‘As ‘n schoap owwer ‘n dam is dan steet het hek los.’

De uitgever

OVER ONSCHULD

Na deze voor velen hernieuwde kennismaking met een paar oudtestamentische bekenden, wil ik even pas op de plaats maken om de eerste onschuld nader onder de loep te nemen. Dat kan ik het beste doen door dicht bij huis te blijven, mijn eigen huis.

Bij mijn komst op de wereld was ik onschuldig omdat ik nog van niks wist. De bedoeling was niet om dat zo te houden. Ik moest wat leren natuurlijk, en dat wilde ik ook heel graag, waardoor de onschuld het heel geleidelijk aan zo moeilijk kreeg, dat die zich steeds vaker moest verstoppen en ten slotte niet meer tevoorschijn kon komen. Dat verliep ongeveer zo:

Begin jaren '50 van de vorige eeuw groeide ik op als oudste zoon in een hervormde spoorfamilie in Twente. Mijn vader was op een ambachtsschool opgeleid als timmerman. In de oorlog was het beter voor hem om bij het spoor te gaan, waar zijn eigen vader al kaartjes knipte in door stoomlocomotieven getrokken treinen. Mijn vader begon met het rangeren van goederentreinen – ‘een keer een Duitse trein op een verkeerd spoor gezet’ – en werd later ook hoofdconducteur. In zijn vrije uren bleef hij timmeren in het schuurtje. Daar was ik tot mijn zesde jaar altijd bij en leerde er de beginselen van

het timmeren en wat later het zelf plakken van mijn lekke fietsbanden. Mijn vader vond dat kennelijk wel voldoende qua ouderlijke taak en liet het grootste deel van de opvoeding over aan mijn moeder. Van haar vooral kreeg ik mijn eerste levenslessen. Zij was ook mijn belangrijkste vraagbaak, niet alleen voor de praktische dingen van alledag, maar ook voor al mijn filosofische en levensbeschouwelijke vragen, al noemde ik dat toen nog niet zo.

Met verbazing had ik gekeken naar een gat in mijn sok en de grote vraag die opkwam was: 'Waar is dat garen nou gebleven?' Dat wist mijn moeder wel: 'Dat is weg.'

Hoezo, weg? Dat kon niet. Het moest toch érgens zijn gebleven? Het probleem hield mij nog enige tijd bezig, tot ik een keer in de zak van de stofzuiger keek. Daar was veel stof.

'Waar zou dat vandaan zijn komen?' vroeg mijn moeder.

Opnieuw stond ik versteld. Dit kon niet uit het niets zijn ontstaan, toch? Mijn moeder met zeven jaar lagere school legde me uit, dat daar ook het verdwenen garen van mijn sokken bij zat.

'Kijk,' zei ze, 'zo blijven de wollen draadjes van jouw sokken hangen aan de harde kokosmatten. Slijten heet dat.'

Twee vroeg-wetenschappelijke vragen waren in een keer opgelost.

Vanuit de kinderstoel zag ik dat de grote mensen voor en na het eten hun ogen dicht deden en hun handen vouwden.

Dat kon ik ook wel.

'Kijk,' zeiden ze, 'hij probeert zijn handjes te vouwen.'

Maar ik kreeg mijn knuistjes niet in elkaar. Hun gelach maakte dat ik het na flink doorzetten wel voor mekaar kreeg.

Wat later kwamen daar woorden bij als 'Heere zegen deze spijze amen', zonder deze te begrijpen. Omdat ik hen daarmee blij bleek te maken, deed ik mee. Net als het opzeggen

van het avondgebedje 'Heere houdt ook deze nacht over mij getrouw de wacht'.

Bidden was dus een kwestie van gewoon nazeggen. Niks moeilijks aan. Leek het. En me schuldig voelen als ik het een keer had vergeten.

Me schuldig voelen? Waar kwam dat dan vandaan? Van het stellen van vragen, begreep ik pas heel veel later. Want zonder vragen was alles precies zoals me werd voorgehouden. Ik hoefde behalve de dagelijkse gortepap ook hun woorden maar door te slikken om op te groeien tot een voorbeeldig christen. 'Mam, waarom hangt er bij de burens een kruis aan de muur met een man daaraan? Ook bij Kersting en Oude Egberink?' 'Ja, jonge, dat is Jezus, weet je wel, de Heere Jezus? Die mensen zijn rooms en hebben ook beelden van Maria die ze vereren. Dat is pure afgoderij. Wij zijn protestants en hebben gelukkig de ware God.'

De boodschap die ik meekreeg voor later was: 'Socialist'n en katholiek'n, daar moet je mee oppass'n!' Een voorbeeld van de niet meer voor te stellen verzuiling in die tijd.

Kennis over het dagelijkse en zichtbare leven kon mij als jongetje erg boeien. Ik zag en vroeg veel, verkende mijn omgeving en leerde lezen en schrijven. Maar, met de feiten over de zichtbare wereld slopen met dezelfde stelligheid gebrachte feiten over een nieuw en onzichtbaar gebied mijn hoofdje binnen. Ik kreeg meer te horen over God, de Heere Jezus, de duivel en zonde. Ik kon voelen dat het hiermee anders lag. Met name de wijze waarop erover werd gesproken, alsof ik deelgenoot werd gemaakt van een soort geheim. Maar dat klopte niet, omdat meer kinderen hiervan wisten. Ik vond het heel raar en tegelijk was er geen ontkomen aan. Mijn wereld was niet meer één. Er waren dingen die ik kon zien, maar ook was er veel onzichtbaar.

Dat vond ik verwarrend voor mijn denken en mijn gevoel. Als jongetje van zeven werd ik door mijn eigen ouders totaal onverwacht smadelijk uitgelachen omdat ik nog in Sinterklaas geloofde:

‘Zo’n grote jongen! Je moest je schamen!’

Op datzelfde moment ging door me heen: dan bestaat Jezus ook niet!

Dat zei ik toen niet hardop. Angst speelde al een grote rol. Ik zou zeker flink aangepakt zijn door mijn ouders. Dat ik zulke erge dingen nooit meer mocht zeggen! ‘Want als de Heere Jezus dat zou horen...’

Deze zin is vaker gebruikt en werd nooit afgemaakt. De dreigende toon alleen al was voldoende voor een toenemend schuldbesef. Zoiets werkt behoorlijk verlamrend voor de spontaniteit van een kind. In elk geval voor mij.

Dan de Bijbel. Het boek van God. Had Hij dat Zelf geschreven? Is God dan op aarde geweest?

‘God heeft de woorden eerst in het oor van Mozes gefluisterd, die ze opschreef voor later in de Bijbel.’

Maar hoe ging dat fluisteren dan? Gewoon overdag, op een hoge berg?

‘Dat weten we niet precies, jong. God is almachtig.’

Soms kreeg ik antwoorden die ik aannam in ongelooft.

‘God schiep de wereld in zes dagen (niks evolutie), een sprekende slang (ja ja), een alles verzwelgende zondvloed (waar kwam dat water dan vandaan?) en een Methusalem die 969 jaar oud werd (sjonge jonge).’

Zo ging het christelijke nog een hele tijd door: op de zondagsschool, de lagere school, de gymnastiek- en muziekvereniging, de hbs, de jongelingsvereniging, de catechisatie, belijdenis, een kerkelijk huwelijk, een dominee als schoonvader en het doppen van de kinderen. Zelfs het leiden van een kerkdienst en

jongerenwerk behoorden tot de gewone hervormde gang van zaken.

In de loop der jaren kwamen er deuken in dat geloof. Zoals het vroeger heel geleidelijk deel ging uitmaken van mijn kinderleven, zo ebde het op de stroom van de tijd weer weg. Gesprekken met collega's op een universiteit met zowaar een gereformeerde signatuur droegen hieraan bij. En toen ik na een verhuizing iemand van de kerk aan de deur kreeg die alleen maar in mijn geld bleek geïnteresseerd, heb ik mij officieel als Nederlands hervormd uit laten schrijven bij de burgerlijke stand. Dat ging nog heel even gepaard met een licht schuldgevoel.

De uitgebreide kennis van de Bijbelse geschiedenis komt nu goed van pas en is een mooie basis om eens wat mee te gaan spelen, niet meer gehinderd door een oud geloof met bijbehorende schuldgevoelens.

Of ik dat zomaar mag, aan oeroude christelijke teksten een eigen draai geven? Bespot ik de Bijbel daarmee niet? Zeker, een recht-in-de-leer christen leest het liefste in een statenbijbel uit 1637 en gelooft alles wat daarin staat geschreven letterlijk. Dat moet hij zelf weten. Daar kom ik niet aan. Hij op zijn beurt mag mijn verhalen zien als godslastering, een begrip dat overigens niet meer in het Wetboek van Strafrecht voorkomt. Hij moet mijn verhalen vanwege zijn rotsvaste geloof wel volledig afwijzen. Niets mag hem namelijk aan het twijfelen brengen.

Twijfel is evenwel veel natuurlijker dan geloof. Twijfel is een door God gegeven kwaliteit, een middel om de waarheid zelf te kunnen ontdekken. Twijfel is dus helemaal niet tegen de waarheid, het is zijn enige vriend. Geloof is juist de vijand van de waarheid, omdat het geloof de gelovige ervan weerhoudt om zelf uit te zoeken hoe HET zit.

Het heeft ook weinig zin om elke tien jaar de Bijbel alleen aan te passen aan modern spraakgebruik, terwijl het geloof in de archaïsche inhoud van twee- tot vierduizend jaar geleden onaangetast moet blijven. Wat moeten we bijvoorbeeld nog met het stenigen van een onhandelbare zoon? Of met de toen in zwang zijnde overheersing van de man over de vrouw? Er zijn natuurlijke verschillen tussen man en vrouw, maar die hebben meer met liefde dan met macht te maken. De vrouwen uit de Bijbel zet ik om die reden graag wat meer in het zonnetje dan ze gewend zijn.

Vrijheid van godsdienst, van heel vrijzinnig tot orthodox, is een groot goed. Gelovige ouders willen hun kinderen zo jong mogelijk kennis laten maken met hun geloof. Dat begint al onbewust met de doop als het kind nog baby is.

Kinderen zijn van nature nieuwsgierig. En leergierig. Ze houden ook van voorlezen. Niet alleen verhalen over de gewone dagelijkse wereld, maar ze houden ook van sprookjes, waarbij ze zelf haarfijn aanvoelen dat die niet echt gebeurd, maar wel spannend zijn.

En dan is daar op een dag de kinderbijbel. Deskundigen die namens ouders en leerkrachten kinderbijbels beoordelen, stellen zich vragen als:

- Welk godsbeeld wil je je kinderen meegeven?
- Wil je kinderen al laten kennismaken met de duivel?
- Wat is daarvoor dan de beste leeftijd?

Even pas op de plaats. We waren toch begonnen bij onschuld? Ongemerkt is het kind nu heel ergens anders terechtgekomen, veel meer bij schuldgevoelens en angst. De onschuld is niet meer zichtbaar aanwezig en is een steeds minder belangrijke rol gaan spelen in het leven van het kind. De overheid heeft wetten gemaakt, die kinderen en de maat-

schappij bescherming bieden tegen bepaalde invloeden van buitenaf. Een kind kan nog niet verantwoordelijk worden gehouden voor zaken in het leven, die het niet goed kan overzien. Daarom worden er wettelijke leeftijdsgrenzen ingesteld, bijvoorbeeld die van achttien jaar. Vanaf dat moment mag je stoppen met het nemen van onderwijs, een beroep doen op de bijstandswet, stemmen, rijles nemen, vrij seks hebben, roken en alcohol drinken. Tot die leeftijd wordt een kind dus wettelijk tegen zichzelf in bescherming genomen. Dat geldt kennelijk niet voor geestelijke vorming. Alles wijst hier toch op een zekere geloofsdwang, omdat het kind geen keuze heeft en zich niet kan verweren. Onwillekeurig denk ik dan aan een nieuw wetsartikel over Kindslastering.

In de Bijbel mag seks alleen binnen het huwelijk. Er zijn gelovige mensen die niet trouwen en een vrije keuze voor God maken en zonder seks moeten leven. Anders gezegd: ze zijn door God geroepen, maar moeten van Hem wel afzien van de door Hem geschonken seksuele gevoelens. Dat heet het celibaat. Met deze tegennatuurlijke plicht speel ik graag wat in sommige van mijn verhalen.

Degenen die elkaar liefhebben in een man-man of vrouw-vrouw relatie: voel je vrij om het scheppingsverhaal eens naar eigen inzichten te herschrijven.

Lijkt me wel wat hebben, met Aad en Evert, of Ada en Eefje.

Onschuld en geloof gaan niet samen. Het grote voorbeeld is terug te vinden in het klassieke sprookje van H.C. Andersen *De nieuwe kleren van de keizer*. Verplaats je maar eens langs de kant van de weg waar de keizer langs komt in zijn prachtige nieuwe, onzichtbare kleren. Wat doe je wanneer het jongetje dat naast je staat roept:

‘De keizer heeft helemaal geen kleren aan!’

Bijt je hem toe: ‘Ssjj... dat mag je niet zeggen!’

Of pak je hem zelfs bij zijn arm om hem weg te sleuren?

Of durf je hem zowaar op je schouders te zetten om sámen te roepen:

‘De keizer heeft geen kleren aan!’

Waar sta je nu als volwassene met jouw eigen onschuld?

Gelovigen doen het met wat oude mensen duizenden jaren geleden gezegd of verzonnen hebben, al dan niet geïnspireerd en door andere mensen later is opgeschreven. Nog eens vele vertalingen verder en daar ligt een boek dat dé waarheid zou bevatten omtrent de enige ware God?

Een andere vraag die we kunnen stellen is waarom God sinds de Openbaring, de laatste tweeduizend jaar heeft gezwegen. Vond Hij na Johannes dan helemaal niemand meer die zijn woorden rechtstreeks kon uitspreken? Had God er genoeg van? Of sprak Hij wél regelmatig, maar konden de uitgekozen mensen het niet doorvertellen aan een groter publiek. Of waren er juist veel te veel pausen, predikers, profeten, zieners, zendelingen en evangelisten, waardoor de gewone volgelingen in de war raakten of overdonderd werden? Er zijn in de loop der tijden door verschillende mensen ‘goddelijke boodschappen’ ontvangen en opgeschreven, maar die zijn nooit in de Bijbel gekomen. Het zijn vast de herhaaldelijke waarschuwingen in de Bijbel voor valse profeten die de Bijbel voor eens en voor altijd onaantastbaar hebben gemaakt.